

وقتی بازار خودرو با جیب مردم قهر می کند

شروین اشیدری: بازار خودروی کشور بار دیگر در چرخهای پرتناقض، ترکیبی شکننده از قفل‌شدگی معاملات و صعود شتابان نمودار قیمت‌ها را به نمایش گذاشته است. گزارش‌های میدانی و تحلیل داده‌های قیمتی حاکی از آن است که همزمان با نوسانات پی‌درپی شاخص‌های ارزی و عدم تعادل مشهود در سمت عرضه، بهای محصولات به سطوحی صعود کرده که هرگونه تناسب عقلانی و اقتصادی خود را با در آمد واقعی خانوارها از دست داده است. در چنین فضایی، فروشندگان با نگاه به چشم‌انداز تورمی دست از واگذاری دارایی‌های خود کشیده‌اند و از پذیرش ریسک تبدیل سرمایه سر باز می‌زنند، در حالی که خریداران در تله‌ای مرکب از «افت پیوسته قدرت خرید» و «خرید شتاب‌زده ناشی از هراس جاباندن» گرفتار مانده‌اند. در این میان، تعمیق شکاف عمیق میان قیمت‌های کارخانه‌ای و آزاد در سایه دخالت‌های تعزیراتی و سرکوب آماری، بر پیچیدگی‌های ساختاری این صنعت افزوده و تنظیم‌گری سیاست‌گذار را با چالشی جدی روبه‌رو کرده است.

تقاضای هراسان در برابر فرسایش سبد مصرفی

در جبهه مقابل، تقاضای حاکم بر بازار ساختاری دوگانه و تا حدی متناقض به خود گرفته است. از منظر مبانی رفتاری اقتصاد، در دوره‌های ثبات نسبی، رکود سنگین بر بازار سایه می‌افکند و معاملات به پایین‌ترین سطح خود می‌رسند؛ اما به محض آغاز امواج افزایشی، نوعی «تقاضای مبتنی بر ترس» شکل می‌گیرد. در این چارچوب، بخش مشخصی از متقاضیان که تا پیش از این منتظر تعدیل شرایط بودند، با نگرانی از جهش‌های بعدی و بی‌استفاده شدن سرمایه‌های رایلی خود، شتاب‌زده وارد بازار می‌شوند تا دارایی‌های نقدی خود را تبدیل به کالای فیزیکی کنند. با این حال، این هجوم تقاضا هرگز نشان‌دهنده احیای سلامت بازار نیست؛ زیرا با هر موج افزایشی، طبقات متعددی از متقاضیان واقعی از دایره خرید به حاشیه رانده می‌شوند. واقعیت حاکم بر شاخص‌های رفاهی نشان می‌دهد که کشش تقاضا به محدوده شکست رسیده است. نتیجه مستقیم این فرآیند، پدیده «تنزل پله‌ای در سبد خرید» است؛ مصرف‌کننده‌ای که پیش‌تر امکان انتخاب مدل‌های کلاس بالاتر را داشت، ناگزیر است به رده‌های قیمتی و کیفی پایین‌تر تن دهد و متقاضیان رده‌های پایه نیز به طور کامل از چرخه مالکیت وسیله نقلیه صفر کیلومتر حذف می‌شوند. اگرچه درصد و تعداد معاملات کلی افت آشکاری را تجربه می‌کند، اما خریدهای محافظه‌کارانه برای بقای ارزش دارایی، جریان ناقصی از معاملات حداقلی را زنده نگه می‌دارد.

شکاف ساختاری کارخانه و بازار آزاد

معضل دیگر، واگرایی تاریخی قیمت‌گذاری دستوری کارخانه به برابر منطق بازار آزاد است؛ شکافی که در مقطع کنونی به فواصل عجیب و بعضاً چند میلیارد تومانی کشیده شده است. در مدل‌های سدان پرتیراژ داخلی، فاصله میان عدد مندرج در حواله کارخانه‌ای و بهای معامله در کف بازار، ارقام نجومی چند صد میلیون تا بالاتر از یک میلیارد تومان را نشان می‌دهد. در بخش خودروهای جدید و همچنین محصولات موتواری، این انحراف ابعادی شگفت‌آور به خود گرفته و در پاره‌ای از نمونه‌ها، حاشیه سود بازار به سطحی فراتر از بهای اسمی کارخانه می‌رسد.

این اختلاف سنگین، نه تنها به توزیع رانت ساختاری دامن می‌زند، بلکه خودروسازان را در چرخه‌ای از زیان انباشته، اختلال در جریان نقدینگی و تأخیر در تأمین قطعات گرفتار می‌کند. هنگامی که تولیدکننده رسمی امکان قیمت‌گذاری متناسب با بهای تمام‌شده و تورم نهاده‌ها را نداشته باشد، کاهش سرعت عرضه و افت تعهدات تحویل به سرنوشتی محتم بدل می‌شود. بازتاب این پدیده در بازار، کسری محسوس خودروهای صفر کیلومتر آماده تحویل و تسریع در جهش قیمت‌های غیررسمی است.

آسیب‌شناسی دخالت‌های قهری و تعزیراتی

یکی از خطاهای تکراری در مدیریت سال‌های اخیر بازار خودرو، اتکا به ابزارهای دستوری و برخوردهای انتظامی برای مهار جهش‌های قیمتی بوده است. بستن موقت پلتفرم‌های درج آگهی، پاکسازی ارقام از سایت‌ها و اعمال فشار بر رسانه‌ها برای عدم پوشش واقعیت‌های بازار، همواره به عنوان مسکن‌های کوتاه‌مدت به کار گرفته شده‌اند؛ اما شواهد تاریخی نشان می‌دهد این اقدامات همواره نتیجه‌ای معکوس به بار آورده‌اند. بازار، یک شبکه زنده از کنش‌های روانی و محاسبات سود و زیان است. هنگامی که سیاست‌گذار به جای رسیدگی به علل بنیادین یعنی رشد نقدینگی، کسری عرضه و نوسان ارز، به مداخلات تعزیراتی در سطح جزئیات متوسل می‌شود، این رفتار از سوی فعالان اقتصادی به منزله وخامت شرایط و ناتوانی در مهار متغیرهای اصلی تفسیر می‌گردد. در نتیجه، این سیگنال منفی تقاضای پنهان و حاشیه‌ای را تحریک کرده و با راندن مبادلات به کانال‌های غیرشفاف و زیرزمینی، سرعت اوج‌گیری قیمت‌ها را شدت می‌بخشد.

چشم‌انداز تعادل و متغیرهای تعیین‌کننده

آینده تحولات در این بازار بیش از هر چیز تحت تأثیر چند متغیر بنیادین کلان قرار دارد. نخست، وضعیت انتظارات تورمی و ثبات شاخص ارز است؛ تجربه نشان داده جهت‌گیری عمومی قیمت‌ها در بازار خودرو با حرکات نرخ ارز همبستگی بالایی دارد و تا زمانی که سیگنال‌های پولی و ریسک‌های سیستماتیک کنترل نشوند، آرامش پایدار شکل نخواهد گرفت.

دومین عامل حیاتی، بازگشت انضباط به چرخه تولید و تعیین تکلیف مدل عرضه کارخانه‌هاست. خروج خودروسازان از بلاتکلیفی مالی و تسهیل جریان تأمین زنجیره قطعات می‌تواند با افزایش جریان توزیع فیزیکی، از برهم خوردن تعادل شکننده کنونی جلوگیری کند. در نهایت، موضوع واردات شفاف، مستمر و بدون وقفه نیز به عنوان تنها عامل موازنه‌بخش در تنظیم جابجای‌های غیرمنطقی نقشی کلیدی ایفا خواهد کرد؛ متغیری که شفاف‌سازی سازوکارهای اجرایی آن ضرورتی انکارناپذیر برای اعاده عقلانیت به این بازار به‌شمار می‌رود.

یکی از پدیده‌های بارز در بازارهای سرمایه‌ای مواجه با تکانه‌های تورمی، شکل‌گیری رفتار انجماد دارایی در میان دارندگان کالا است؛ وضعیتی که این روزها در تالارها و نمایشگاه‌های خودرو به وضوح مشاهده می‌شود.

فروشندگان و فعالان صنفی به دلیل سیگنال‌های ناشی از رشد لحظه‌ای متغیرهای پولی و ارزی، عملاً فروش نقدی را متوقف کرده و نوعی سیاست نظاره‌گرانه در پیش گرفته‌اند. در اقتصادی که

نرخ‌های جاری ثبت‌شده در تابلوی قیمت‌ها، شکاف عمیقی با ساختار درآمدی جامعه و استانداردهای بودجه خانوار دارد. زمانی که بهای یک خودروی معمول و مصرفی به ارقامی در مقیاس چند میلیارد تومان می‌رسد، نشان‌دهنده قطع پیوند این بازار با بخش واقعی اقتصاد است. خودرو در تمام الگوهای اقتصادی مدرن کالای

بررسی محتوا و جزئیات مستندات تصویری منتشرشده از وضعیت بنگاه‌های معاملاتی و پلتفرم‌های تخصصی، روایتی عینی و شفاف از این انسداد ساختاری به دست می‌دهد. دوربین‌ها در گفت‌وگو با کاسبان و نمایشگاه‌داران، سکوتی معنادار را در سالن‌های معاملات به تصویر می‌کشند. فعالان بازار در برابر لنز ثبت وقایع، به روشنی از توقف تسویه و خودداری از صدور قولنامه‌های قطعی

فروشندگان از عرضه خودرو خودداری می‌کنند

بابک صدرایی، کارشناس بازار خودرو، با اشاره به افزایش قیمت خودرو و تشدید رکود در معاملات، گفت: بررسی‌های میدانی از بازار خودرو نشان می‌دهد که برخی فروشندگان به دلیل نوسانات لحظه‌ای نرخ ارز، از عرضه خودرو خودداری می‌کنند. به گفته وی، افزایش نرخ دلار، انتشار اخبار ضدونقیض درباره واردات خودرو و ابهام در سیاست‌های دولت، در کنار نابسامانی‌های اقتصادی، زمینه‌ساز موج جدید افزایش قیمت‌ها در بازار خودرو شده است. وی افزود: شرایط کنونی بازار به مرحله‌ای رسیده که بسیاری از فروشندگان ترجیح می‌دهند تا مشخص شدن وضعیت نرخ ارز و روند قیمت‌ها، از فروش خودرو خودداری کنند. این وضعیت در کنار نبود چشم‌انداز روشن از آینده بازار، شرایط معاملات را دشوارتر کرده است.

❑ **بازار خودرو کوچک‌تر می‌شود**

این کارشناس بازار خودرو با اشاره به تداوم افزایش قیمت‌ها و کاهش قدرت خرید مصرف‌کنندگان اظهار کرد: تجربه سال‌های گذشته نشان داده است که با هر جهش قیمتی، اندازه بازار خودرو کوچک‌تر می‌شود و بخشی از تقاضای موجود از بازار خارج می‌شود. در شرایط فعلی نیز چشم‌انداز روشنی از روند پیش‌روی بازار خودرو وجود ندارد. صدرایی با بیان اینکه قیمت‌های فعلی تناسبی با درآمد خانوارها و واقعیت‌های اقتصادی جامعه ندارد، گفت: زمانی که قیمت یک خودروی معمولی در بازار به سه تا چهار میلیارد تومان می‌رسد، مشخص است که چنین ارقامی با توان مالی بخش بزرگی از جامعه همخوانی ندارد. وی افزود، اگر این روند در بلندمدت ادامه پیدا کند، بازار خودرو با کاهش بیشتر حجم معاملات و خروج بخش دیگری از خریداران مواجه خواهد شد؛ زیرا افزایش قیمت‌ها از یک سو قدرت خرید مصرف‌کنندگان را کاهش می‌دهد و از سوی دیگر، امکان دسترسی به خودرو را برای گروه‌های بیشتری از جامعه محدود می‌کند.

❑ **چرا با وجود رکود، قیمت خودرو افزایش می‌یابد؟**

انجماد ارادی پشت و پیرین‌ها

بازتولید ارزش دارایی با دشواری مواجه است، هرگونه معامله نقدی در غیاب بسترهای باثبات سرمایه‌گذاری، ریسک کاهش ارزش سبد سرمایه‌گذار را در پی دارد.

از سوی دیگر، نااطمینانی نسبت به روند آتی واردات، ابهام در سیاست‌های بازرگانی و تداوم گمانه‌زنی‌ها پیرامون محدودسازی حجم ترخیص خودروهای خارجی، مانع از شکل‌گیری افق روشن برای عرضه‌کنندگان شده است. این عامل در هم‌افزایی با کاهش

واگرایی فزاینده میان واقعیت در آمد و ارقام بازار

بادوام مصرفی قلمداد می‌شود که هزینه تأمین آن با محاسبات پس‌انداز ماهانه و تسهیلات خرد تناسب دارد. با این حال، در شرایط کنونی ضریب دسترسی خانوار معمولی به یک خودروی اقتصادی به اعدادی باورنکردنی جهش کرده است. این گسست نامتعارف نشان می‌دهد خودرو دیگر با کارکرد خدماتی و ترافیکی خود قیمت‌گذاری

نگاهی تحلیلی به شواهد بصری و نبض بنگاه‌ها

سخن می‌گویند؛ رفتاری که نشان‌دهنده هراس عمیق از ناتوانی در جایگزینی خودرو فروخته‌شده با بهای روز است.

این تصاویر به خوبی آشکار می‌سازند که پشت‌چهره تابلوهای قیمتی چند میلیارد تومانی، بنگاه‌ها از کمبود معامله واقعی رنج می‌برند. در فیلم‌های ثبت‌شده از نبض بازار، خریداران سرگردانی به چشم می‌خورند که با وجود در دست داشتن سرمایه‌های انباشته،

صدایی در توضیح تناقض میان رکود معاملات و افزایش قیمت خودرو گفت: زمانی که بازار در شرایط باثبات قرار دارد، تقاضا برای خرید خودرو کاهش می‌یابد، اما به محض آغاز روند افزایشی قیمت‌ها، بخشی از خریداران با هدف حفظ ارزش دارایی‌های خود وارد بازار می‌شوند. وی افزود: در چنین شرایطی، نگرانی از افزایش بیشتر قیمت‌ها می‌تواند تقاضای هیجانی ایجاد کند. برخی فروشندگان نیز با توجه به همین وضعیت، از عرضه خودرو خودداری می‌کنند یا فروش را به زمانی موکول می‌کنند که از قیمت‌های آینده اطمینان بیشتری داشته باشند. این کارشناس بازار خودرو با تأکید بر اینکه افزایش قیمت‌ها در نهایت به کاهش تقاضای مؤثر منجر می‌شود، تصریح کرد: هر بار که بازار با موج جدید گرانی مواجه می‌شود، بخشی از تقاضا از بین می‌رود یا الگوی خرید مصرف‌کنندگان تغییر می‌کند. وی ادامه داد: به دلیل کاهش قدرت خرید، افرادی که پیش‌تر قصد خرید خودرویی در یک محدوده قیمتی مشخص را داشتند، ناچار می‌شوند به سراغ خودروهایی با قیمت پایین‌تر بروند. به این ترتیب، سبد خرید مصرف‌کنندگان تغییر می‌کند و تقاضا به سمت خودروهای ارزان‌تر حرکت می‌کند.

صدربی خاطر نشان کرد: با وجود این شرایط، تقاضا در بازار خودرو به صفر نرسیده و همچنان معاملاتی انجام می‌شود، اما میزان تقاضا در مقایسه با گذشته روندی نزولی دارد.

❑ **برخوردهای مقطعی دولت بازار را هیجانی‌تر می‌کند**
این کارشناس بازار خودرو با انتقاد از برخی مداخلات مقطعی در بازار اظهار کرد: تجربه‌های گذشته نشان می‌دهد که برخوردهایی مانند مسدود کردن سایت‌های اعلام قیمت خودرو برای چند روز، به جای حل ریشه‌ای مشکلات، می‌تواند نتیجه معکوس داشته باشد.

وی افزود: زمانی که دولت با نهادهای نظارتی با چنین اقداماتی وارد بازار می‌شوند، این پیام به فعالان اقتصادی منتقل می‌شود

دوره‌های عرضه از سوی کارخانه‌های بزرگ داخلی، پیام مشخصی به توزیع‌کنندگان می‌دهد: کالا کمیاب است و هزینه جایگزینی آن تصاعدی خواهد بود.

بنابراین، نمایشگاه‌داران به جای پذیرش ریسک نقدشوندگی، با فریز کردن موجودی و استتکاف از اعلام قیمت‌های قطعی، به پناهگاه امن حفظ ارزش روی آورده‌اند؛ رویکردی که عملاً بازار را در شرایط قفل کامل نقدینگی و انسداد معاملات قرار می‌دهد.

نمی‌شود، بلکه به عنوان یک دارایی نقدشونده ضدتورمی، حباب ناشی از نقدینگی سرگردان جامعه را منعکس می‌سازد. چنانچه این گسست با همین شیب تداوم یابد، سمت تقاضا بیش از پیش تضعیف شده و در افق میان‌مدت، بازار با بحران عمیق ریزش حجم و تخلیه ظرفیت گردش نقدینگی در شبکه توزیع روبه‌رو خواهد شد.

هر روز با پیشروی بیشتر قیمت‌ها مواجه شده و در مواجهه با خودروهای معمولی که ارزش‌گذاری میلیاردی دارند، عملاً به بن‌بست تصمیم‌گیری می‌رسند. این شواهد مستند تأیید می‌کنند که جریان دادوستد نه بر پایه تحلیل ارزش کالا، بلکه بر بستری از هیجان، اضطراب و عدم قطعیت محض در جریان است.

که شرایط بازار عادی نیست. همین برداشت می‌تواند انتظارات تورمی را تشدید کند و به افزایش هیجان و نوسانات قیمتی دامن بزند.

صدریایی تأکید کرد: کنترل

ظاهری قیمت‌ها بدون توجه به عوامل اصلی اثرگذار بر بازار، راهکار پایداری برای مهار گرانی خودرو نیست. تا زمانی که متغیرهایی مانند نرخ ارز، میزان عرضه و وضعیت تولید تعیین تکلیف نشوند، نمی‌توان انتظار داشت که مداخلات کوتاه‌مدت به ثبات بازار منجر شود.

❑ **نرخ ارز و کاهش عرضه؛ دو عامل اصلی گرانی خودرو**

صدریایی در تشریح عوامل اثرگذار بر قیمت خودرو گفت: افزایش نرخ دلار در کنار کاهش عرضه و تولید خودرو، زمینه رشد قیمت‌ها را فراهم می‌کند. در چنین شرایطی، هرچه مداخلات مستقیم در جزئیات بازار بیشتر شود، احتمال ارسال سیگنال‌های منفی به فعالان بازار نیز افزایش می‌یابد.

وی افزود: برای بهبود شرایط بازار خودرو، به جای تمرکز بر اقداماتی مانند محدود کردن انتشار قیمت‌ها، باید عوامل کلان اقتصادی و مشکلات مرتبط با تولید و عرضه مورد توجه قرار گیرند.

این کارشناس بازار خودرو در پایان خاطر نشان کرد: مدیریت شرایط اقتصادی و ایجاد ثبات در متغیرهای اثرگذار بر بازار، می‌تواند بیش از مداخلات مستقیم و مقطعی به بهبود وضعیت کمک کند. در شرایطی که بازار با افزایش نرخ ارز، کاهش قدرت خرید و افت تقاضای مؤثر روبه‌رو است، بازگشت ثبات به اقتصاد و بهبود وضعیت عرضه، از مهم‌ترین پیش‌شرط‌های کاهش التهاب در بازار خودرو به شمار می‌رود.

سخن پایانی

قیمت‌گذاری، آزادسازی واقعی جریان رقابت از طریق واردات نظاممند، و از همه مهم‌تر، مهار متورم‌های تورمزای اقتصاد کلان می‌گذرد؛ مسیری که در غیاب آن، رکود تورمی حاکم بر بازار خودرو فرسایش هرچه بیشتر سرمایه‌های اجتماعی و رفاهی را در پی خواهد داشت.

متوسط و مولد خارج شده و در قالب دارایی‌های لوکس چند میلیاردی بازتعریف می‌شوند، هشداری روشن به ساختار برنامه‌ریزی کشور مخابره می‌شود. حل این بن‌بست چندوجهی، نه از مسیر برخوردهای تعزیراتی و ایجاد ممنوعیت در اطلاع‌رسانی، بلکه از معبر اصلاح سازوکارهای

بازار خودروی امروز بیش از آنکه نمادی از فعالیت سالم اقتصادی باشد، آینه‌ای تمام‌نما از انباشت ناترازی‌های کلان پولی، افت کارایی بخش تولید و تصمیم‌گیری‌های ناهمگون در سطح تنظیم‌گری است. هنگامی که ابزارهای اساسی جابه‌جایی شهروندان از دسترس طبقات